

แบบรายงานผล
การตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
รอบที่ ๑ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗
สำนักงานศึกษาธิการภาค ๑๑

นโยบายการตรวจฯ : สดภาระครูและบุคลากรทางการศึกษา

๑.๓ การแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เห็นผลเป็นรูปธรรม

การวิเคราะห์สถานการณ์ในพื้นที่ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เห็นผลเป็นรูปธรรม โดยสรุปเป็นภาพรวมแต่ละจังหวัด ดังนี้

จังหวัดสกลนคร

การดำเนินงานตามนโยบาย

ตามที่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ – ๒๕๖๘ โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งในด้านโอกาส ความเท่าเทียม ความเสมอภาค คุณภาพและสมรรถนะที่สำคัญจำเป็น ตามบริบทของประเทศและสังคมโลก โดยเน้นให้ผู้เรียน “เรียนดี มีความสุข” ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วน ดังที่กล่าวไว้ว่า “จับมือไว้ แล้วไปด้วยกัน” เพื่อเป็นแนวทางให้ทุกหน่วยงานในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการนำไปใช้ในการขับเคลื่อนนโยบาย

๓.๑.๑ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร ได้ส่งเสริมให้สำนักงานเขตพื้นที่ ได้ดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๖๕ เป็นต้นมา ซึ่งโครงการได้ดำเนินตามกรอบนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

๓.๑.๒ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประชาสัมพันธ์การเปิดรับลงทะเบียนผ่านโปรแกรมระบบออนไลน์ ระบบแก้ไขหนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (debt obec) “โครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ” ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด รวมถึงข้าราชการบำนาญตามปฏิทินทราบและลงทะเบียนตามกำหนด ดังนี้

รอบที่ ๑ วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๖ ถึง ๕ มกราคม ๒๕๖๗

รอบที่ ๒ วันที่ ๒๐ – ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

รอบที่ ๓ วันที่ ๒๑ – ๓๐ เมษายน ๒๕๖๗

รอบที่ ๔ วันที่ ๒๑ – ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๗

รอบที่ ๕ วันที่ ๒๑ – ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๗

โดยกำหนดให้ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการได้ที่ <http://debtclinic.obec.go.th> หรือ line official

๓.๒ ปัจจัยที่ขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ

๑. ได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
๒. การประสานงานอย่างต่อเนื่องระหว่างสถานีแก้หนี้/เจ้าหนี้/ลูกหนี้
๓. ความร่วมมือของลูกหนี้ที่จะเข้าร่วมโครงการที่สถานีแก้หนี้จัดทุกครั้ง..

๓.๓ ปัญหาอุปสรรค

ปัญหา/อุปสรรค	วิธีการแก้ปัญหา
๑. การประชาสัมพันธ์. ๒. ไม่มีงบประมาณในการดำเนินงาน	๑.การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ถึงบ้าน ๒.ประสานความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายร่วมจัดหางบประมาณ
๓. ข้าราชการบำนาญ ไม่สามารถเข้าใช้งานระบบ แก้หนี้ สพฐ. (debt obec) ได้ เนื่องจากมี ข้อจำกัดทางด้านเทคโนโลยี	๓. สำนักงานเขตพื้นที่ ได้ดำเนินการช่วยเหลือในการ รับลงทะเบียนระบบแก้หนี้ สพฐ. (debt obec) ให้แก่ข้าราชการบำนาญ
๔. นโยบายในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและ บุคลากรทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการยังไม่ชัดเจน	๔. กระทรวงศึกษาธิการต้องเป็นผู้ประสานงานไปยัง สถาบันการเงินต่างๆ เพื่อขอปรับลดดอกเบี้ยให้เป็นการ แก้ไขหนี้ที่แท้จริง

๓.๔ นวัตกรรม/แบบอย่างที่ดี

สำนักงานเขตพื้นที่ มีการนำระบบ DEBT OBEC ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำและพัฒนาเพื่อใช้ในการลงทะเบียนแก้หนี้ออนไลน์ เพื่อคัดแยกกลุ่มของบุคลากรที่เป็นหนี้ว่าอยู่ในกลุ่มใด โดยแบ่งเป็น

กลุ่มสีแดง

คือ กลุ่มที่ถูกฟ้องร้อง บังคับคดี

กลุ่มสีเหลือง

คือ กลุ่มที่มีเงินเหลือน้อยกว่า ๓๐% แต่ยังไม่ถูกฟ้องร้อง

กลุ่มสีเขียว

คือ กลุ่มที่มีเงินคงเหลือเกินกว่า ๓๐ %

๓.๕ ข้อเสนอแนะ

๓.๕.๑ ข้อเสนอแนะระดับพื้นที่

-ไม่มี

๓.๕.๒ ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

-สพฐ.ควรมีแนวทางที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะได้ดำเนินการตามแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

จังหวัดนครพนม

การดำเนินงานตามนโยบาย

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ จึงได้จัดทำระบบโปรแกรมออนไลน์ระบบแก้หนี้ สพฐ. (debt obec) “โครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อรับลงทะเบียนผู้เข้าร่วมโครงการแก้ครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงข้าราชการบำนาญ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต ๑ ได้ดำเนินงานตามนโยบายโดยแจ้งประชาสัมพันธ์การรับลงทะเบียนโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู ตามปฏิทินการลงทะเบียน ดังนี้

รอบที่ ๑ วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๖ ถึง ๕ มกราคม ๒๕๖๗

รอบที่ ๒ วันที่ ๒๐ - ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

รอบที่ ๓ วันที่ ๒๑ - ๓๐ เมษายน ๒๕๖๗

รอบที่ ๔ วันที่ ๒๑ - ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๗

รอบที่ ๕ วันที่ ๒๑ - ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๗

ซึ่งขณะนี้การลงทะเบียนรอบที่ ๑ ได้เสร็จสิ้นไปแล้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต ๑ ได้ตรวจสอบข้อมูลผู้ลงทะเบียนเบื้องต้น มีผู้ลงทะเบียนจำนวน ๖๙ ราย ยอดรวมหนี้ที่รับเข้าระบบ ๖๐,๖๐๒,๐๑๙.๖๕ บาท และอยู่ระหว่างตรวจสอบความถูกต้องของผู้ลงทะเบียน และจักได้ดำเนินการตามขั้นตอนการแก้ไขปัญหาหนี้สินครุต่อไป

๓.๒ ปัจจัยที่ขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต ๑ ดำเนินการขับเคลื่อนโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินครุ โดยดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาหนี้สินครุระดับเขตพื้นที่ นอกเหนือจากคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขหนี้สินครุ ระดับเขตพื้นที่ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อระดมความคิดเห็นเพื่อให้การแก้ไขหนี้สินข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อขับเคลื่อนนโยบายไปสู่ความสำเร็จ

๓.๓ ปัญหาอุปสรรค

ปัญหา/อุปสรรค	วิธีการแก้ปัญหา
๑. จากการตรวจสอบข้อมูลการลงทะเบียนเบื้องต้น ของการลงทะเบียน ผู้ลงทะเบียนยังไม่เข้าใจการกรอกข้อมูล ส่วนมากจะเป็นข้าราชการบำนาญ ทำให้ข้อมูลรายได้ หนี้สิน คลาดเคลื่อนเป็นอย่งมาก	๑ สพฐ. ควรแจ้งวิธีการลงทะเบียน ในโปรแกรมการลงทะเบียน เพื่อให้ผู้ลงทะเบียนศึกษาก่อนลงทะเบียน ๒. ต้องพัฒนาโปรแกรมการลงทะเบียนแก้ไขหนี้ สพฐ. และอบรมเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขต เพื่อที่จะตอบคำถามของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ข้าราชการบำนาญ
๒. โปรแกรมการลงทะเบียนยังต้องพัฒนามากกว่านี้ เจ้าหน้าที่สำนักงานเขต ต้องสอบถามเรื่องการลงทะเบียนเป็นรายวัน ทางไลน์กลุ่มแก้ไขหนี้สิน สพฐ.	

๓.๔ นวัตกรรม/แบบอย่างที่ดี

-

๓.๕ ข้อเสนอแนะ

๓.๕.๑ ข้อเสนอแนะระดับพื้นที่

สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเรื่องการลงทะเบียนในโปรแกรม การจัดเก็บและรายงานการแก้ไขหนี้ เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม สามารถอธิบายการดำเนินการให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

๓.๕.๒ ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

การจะแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น สถาบันการเงินต้องมีแนวปฏิบัติจากบนมาสูงล่าง ให้เป็นแนวปฏิบัติเดียวกัน เช่น การธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศให้สถาบันการเงิน (ธนาคาร) ลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ หรือ สมาคมสหกรณ์แห่งประเทศไทยมีมติลดอัตราดอกเบี้ยของสหกรณ์ทั่วประเทศ ซึ่งจะเป็นการช่วยเหลือข้าราชการครู หรือบุคคลทั่วไปได้เป็นอย่างมาก

จังหวัดมุกดาหาร

การดำเนินงานตามนโยบาย

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมุกดาหารส่งเสริม สนับสนุนการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา และ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินการจัดการศึกษารวมทั้งมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานสู่การปฏิบัติโดยให้หน่วยงานทางการศึกษาในสังกัดจังหวัดมุกดาหารปฏิบัติ ดังนี้

๑) ได้มีการขับเคลื่อนนโยบาย โดยการประชาสัมพันธ์โครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูผ่านการประชุมผู้บริหารโรงเรียนในสังกัด /สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมุกดาหาร ได้มีการขับเคลื่อนนโยบาย โดยการดำเนินการจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษาระดับสำนักงานเขตพื้นที่ (สถานีแก้หนี้ครู) /สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมุกดาหารได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูโดยการร่วมมือระหว่างสหกรณ์ออมทรัพย์ครูมุกดาหาร จำกัด

๒) แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนสถานีแก้หนี้ครู/รับลงทะเบียนแก้หนี้ครูทางออนไลน์ผ่านระบบ TO-Teacher Debt ประมวลผลข้อมูลจากการลงทะเบียนแก้หนี้ครูในระบบ To-Teacher Debt/ศึกษาธิการจังหวัดมุกดาหารร่วมมือกับสหกรณ์ออมทรัพย์ครูมุกดาหาร ศึกษาสภาพปัญหาและข้อมูลของผู้ลงทะเบียนที่มีความประสงค์ขอรับการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูผ่านระบบออนไลน์/ประสานความร่วมมือกับสหกรณ์ออมทรัพย์ครู, สถานการเงิน เพื่อหารือแนวทางแก้ไขปัญหาหนี้สินครู/กำหนดแนวทางแก้ปัญหานี้สินครูร่วมกับภาคเครือข่าย เช่น ลดอัตราดอกเบี้ย, หาแหล่งเงินทุน, ปรับโครงสร้างหนี้, การไกล่เกลี่ย, การประนอมหนี้, การรวมหนี้ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ครูมุกดาหาร ก่อนเข้าโครงการดอกเบี้ย ๕.๗๕ เมื่อเข้าร่วมโครงการลดดอกเบี้ยเหลือ ๔.๕๐ ผลต่างดอกเบี้ย ๑.๒๕ ชำระเงินต้นร้อยละ ๐.๑๐/เชิญลูกหนี้และผู้ค้าประกันมาให้ข้อมูลและแนะนำแนวทางการแก้ไขปัญหานี้สิน/ขยายผลการแก้ไขปัญหาหนี้สินครู / พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา/สร้างจิตสำนึก วินัยและความรับผิดชอบในการชำระหนี้ นอกจากนี้ยังได้ติดตามจากหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมุกดาหารแต่ละหน่วยงานดำเนินการดังนี้

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ได้จัดตั้งสถานีแก้หนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยได้ดำเนินประชาสัมพันธ์ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาลงทะเบียนแก้ปัญหานี้สินระหว่างวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ - ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๕ นำมาวิเคราะห์และจัดกลุ่มสภาพทางการเงินของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษารายบุคคล จำนวน ๔ กลุ่ม ดังนี้(เฉพาะข้าราชการประจำและบำนาญที่มีบัญชีรายละเอียดการรับจ่ายในสังกัดเท่านั้น)

๑. สีม่วง หมายถึง ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ถูกฟ้องดำเนินคดีเรื่องหนี้สินทุกกรณี

๒. สีแดง หมายถึง ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีเงินเดือนคงเหลือน้อยกว่า ๓๐ และไม่ถูกฟ้องดำเนินคดีหนี้สินทุกกรณี

๓. สีส้ม หมายถึง ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีหนี้สินและมีเงินเดือนคงเหลือมากกว่า ๓๐ %

๔. สีเขียว หมายถึง ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน

๓.๒ ปัจจัยที่ขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ

สถานีแก้ไขปัญหานี้สิ้นฯ ระดับ สพท. ดำเนินการ ดังนี้

๑. รวบรวมข้อมูลสภาพทางการเงินรายบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
๒. วิเคราะห์ข้อมูล และจัดกลุ่มตามสภาพการเงินรายบุคคลตามนิยามศัพท์เฉพาะที่กำหนด
๓. สรุปการจัดกลุ่มตามสภาพทางการเงินรายบุคคล
๔. ดำเนินการแก้ไขปัญหานี้สิ้นครูในสังกัดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

สภาพทางการเงิน	ประเภทของข้าราชการ		รวม (จำนวนคน)
	ประจำการ	บำนาญ	
กลุ่มสีม่วง (แดง)	๑๗	๒๔	๔๑
กลุ่มสีแดง (เหลือง)	๓๗๑	๘๕๘	๑,๒๒๙
กลุ่มสีส้ม (เขียว)	๑,๑๑๗	๘๗๒	๑,๙๘๙
กลุ่มสีเขียว (ไม่มีหนี้) ไม่มีสี	๕๙๑	๑๑๔	๗๐๕
รวม	๒,๐๙๖	๑,๘๖๘	๓,๙๖๔

- ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ปลดภาระหนี้สินการยืมกู้จากส่วนกลาง

๓.๓ ปัญหาอุปสรรค

ปัญหา/อุปสรรค	วิธีการแก้ปัญหา
<ol style="list-style-type: none"> ๑. เป็นหนี้หลายสัญญา จำนวนเงินมากเกินวงเงินที่สถานีกำหนดจะสามารถประนีประนอมได้ ๒. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร ได้ดำเนินการตามข้อกำหนดของ สพฐ. ให้ครู มีเงินเหลือ เพื่อดำรงชีพอย่างมีศักดิ์ศรี ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓๐ ของเงินเดือนซึ่งทำให้นักเรียนไม่สามารถใช้หนี้ได้ครบทุกสัญญา และเจ้าตัวไม่สามารถนำเงินไปชำระที่สัญญาอื่นที่ยังไม่ชำระได้ 	<p>สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการประสานงานในการรวมหนี้ไว้ที่สหกรณ์ออมทรัพย์ครูมุกดาหาร เพื่อให้เกิดการชำระหนี้ได้อย่างต่อเนื่อง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประนอมหนี้ ลดค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย

๓.๔ นวัตกรรม/แบบอย่างที่ดี

- ส่งเสริมวางแผนการใช้เงินโดยมีโครงการ Fin. ดี We Can Do!!! และธนาคารโรงเรียน ในการขับเคลื่อนการวางแผนการใช้เงิน และส่งเสริมในด้านการออม

โครงการ Fin. ดี We Can Do!!! ส่งเสริมในด้านการออม และ โครงการเยาวชนคนรักการออม

- การปลูกผักสวนครัว เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือน การเดินทางไปรถคันเดียวหากเดินทางไปเส้นทางเดียวกัน

๓.๕ ข้อเสนอแนะ

๓.๕.๑ ข้อเสนอแนะระดับพื้นที่

หนี้ในระบบ ไม่สามารถควบคุมและเข้าไปแก้ไขปัญหาได้สำหรับในปี ๒๕๖๗ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร ได้ประชาสัมพันธ์โครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด รวมถึงข้าราชการบำนาญ ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการ ตามปฏิทินที่กำหนดผ่านระบบออนไลน์ ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการ ฯ ได้ที่ <https://debtclinic.obec.go.th> ดังนี้

>> รอบที่ ๑ วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๖ ถึงวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๖๗

>> รอบที่ ๒ วันที่ ๒๐ - ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

>> รอบที่ ๓ วันที่ ๒๑ - ๓๐ เมษายน ๒๕๖๗

>> รอบที่ ๔ วันที่ ๒๑ - ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๗

>> รอบที่ ๕ วันที่ ๒๑ - ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๗

รอบที่ ๑ มีผู้ลงทะเบียน ดังนี้

สภาพทางการเงิน	ประเภทของข้าราชการ		รวม (จำนวนคน)
	ประจำการ	บำนาญ	
กลุ่มสีม่วง (แดง)	-	-	
กลุ่มสีแดง	๒๑	๑	๒๒
กลุ่มสีเหลือง	๕	๑	๖
กลุ่มสีเขียว (ไม่มีหนี้) ไม่มี			
รวม	๒๖	๒	๒๘

- การรวมหนี้และการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรจะดำเนินการให้ครอบคลุมข้าราชการทุกประเภทในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

- เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ลูกหนี้ NTL ชำระหนี้ตรงตามกำหนด และเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ลูกหนี้ที่ชำระหนี้ตรงเวลา การแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรมีการพิจารณาปรับลดอัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกหนี้ชั้นดีด้วย

การประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการมีวินัยการเงิน การใช้ชีวิต การนำหลักเศรษฐกิจ พอเพียงมาใช้ภายในครอบครัว การหารายได้เพิ่มนอกเหนือจากงานประจำ

๓.๕.๒ ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

การหาสถาบันการเงินที่มีดอกเบี้ยต่ำให้แก่บุคลากรที่มีความจำเป็นในการกู้ยืม และการกำหนดภาระหนี้สินที่บุคลากรควรมี ทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างหน่วยงานกับสถาบันทางการเงินให้มีโครงการ เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำสำหรับผู้ประสงค์รวมหนี้

*****